

The Mediating Role of Defense Mechanisms in Predicting Perceived Stress Based on Attachment Styles in Patients with Covid-19

Mohsen Mohammadi¹; Sheida Sodagar^{*2}; Maryam Bahrami hidchi¹

Abstract

The aim of this study was to investigate the mediating role of defense mechanisms in predicting perceived stress based on attachment styles in patients with Covid-19. The research method was descriptive-correlational. The statistical population included all people in Tehran who were infected with Covid 19 in 1399, who completed the questionnaires online. 300 people were selected by available and voluntary sampling method. The research instruments included Collins and Reader attachment style questionnaires, Cohen et al. perceived stress questionnaires, and Andrews et al. Data analysis was performed by path analysis method. The results showed that the hypothetical model had a good fit and was confirmed. Also, the results of path coefficients showed that the path coefficient of immature attachment style to the defense mechanism was immature and psychotic, negative and significant. Also, the results of indirect path coefficient showed that the relationship between undeveloped defense mechanism and perceived stress with mediated secure attachment was significant. Thus, secure attachment style mediated by underdeveloped defense mechanisms predicted the perceived stress level of patients with Covid-19.

Keywords: Perceived stress, covid-19 patients, attachment styles, defense mechanisms

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

¹ Department of psychology, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran.

² Corresponding Author: Department of psychology, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran

نقش میانجی‌گری مکانیسم‌های دفاعی در پیش‌بینی استرس ادراک شده براساس سبک‌های دلبستگی

بیماران مبتلا به کووید-۱۹

محسن محمدی^۱، شیدا سوداگر^{۲*}، مریم بهرامی هیدجی^۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی‌گری مکانیسم‌های دفاعی در پیش‌بینی استرس ادراک شده براساس سبک‌های دلبستگی بیماران مبتلا به کووید-۱۹ بود. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری شامل تمام افراد شهر تهران که در سال ۱۳۹۹ به کووید-۱۹ مبتلا شدند، بود که به صورت اینترنتی پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. ۳۰۰ نفر با روش نمونه‌گیری در دسترس و داوطلبانه انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه‌های سبک دلبستگی کولینز و ریدر، استرس ادراک شده کوهن و همکاران و سبک‌های دفاعی اندروز و همکاران بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش تحلیل مسیر انجام شد. نتایج نشان داد که مدل فرضی برازش مناسبی داشت و تایید شد. همچنین نتایج ضرایب مسیر نشان داد که ضریب مسیر از سبک دلبستگی ایمن به مکانیسم دفاعی رشد نیافته و روان آزاده، منفی و معنادار بود. همچنین نتایج ضریب مسیر غیرمستقیم نشان داد که رابطه مکانیسم دفاعی رشد نیافته و استرس ادراک شده با میانجی‌گری دلبستگی ایمن معنادار بود. بنابراین سبک دلبستگی ایمن با میانجی‌گری مکانیسم‌های دفاعی رشد نیافته، میزان استرس ادراک شده بیماران مبتلا به کووید-۱۹ را پیش‌بینی کرد.

کلیدواژه‌ها: استرس ادراک شده، بیماران مبتلا به کووید-۱۹، سبک‌های دلبستگی، مکانیسم‌های دفاعی.

^۱ گروه روانشناسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

*نویسنده مسئول: گروه روانشناسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

مقدمه

از دسامبر سال ۲۰۱۹ شیوع ویروس کرونا (کووید ۱۹) در یوهان چین آغاز شد که در برخی از مناطق جغرافیایی به سرعت در جامعه گسترش یافت. علائم شامل تب، سرفه و مشکل در تنفس است (وو و مک کوگان^۱، ۲۰۲۰). ابتلا به ویروس کرونا می‌تواند سلامت جسمی و روانی افراد را به میزان زیادی مورد تهدید قرار دهد. در شرایط اخیر که ویروس کرونا به سهولت در حال شیوع می‌باشد، تاثیرات منفی زیادی بر زندگی شخصی، اقتصادی و اجتماعی افراد و خانواده ها گذاشته است (فروتا^۲، ۲۰۲۰). بیماران علاوه بر علائم جسمانی، واکنش‌های روان‌شناختی مختلفی دارند که می‌تواند به عنوان مانعی در فرایند سیر و بهبودی بیماری عمل کند (رحمتی نژاد، یزدی، خسروی و صدرآبادی، ۲۰۲۰).

بیماران مبتلا به کرونا شرایط سخت و استرس‌زایی را تجربه می‌کنند و تحت استرس زیادی قرار می‌گیرند. ادراک استرس، برحسب خصوصیات روان‌شناختی هر فردی متفاوت است و عوامل مختلفی در تجربه استرس نقش دارند. استرس به عنوان پاسخ رفتاری و روان‌شناختی فرد به وقایع ناخوشایند و تهدید کننده تعریف می‌شود که فرد منابع کافی برای مقابله با این وقایع را در اختیار ندارد (موسویان، وقار سیدین، زارعی و شفیعی، ۲۰۱۹). استرس ادراک شده^۳ عبارت است از واکنش بدن به تغییری که مستلزم سازگاری یا پاسخ جسمی، ذهنی یا هیجانی می‌باشد و می‌تواند به وسیله عامل یا محرک تنش‌زا ایجاد شود (موروار^۴، ۲۰۱۱). استرس می‌تواند باعث افزایش خلق بالا شده و اختلالات روانی به خصوص پرخاشگری ایجاد کند (فتاحی، کاظمی، بقولی و کوروش نیا، ۲۰۲۰).

از مهمترین متغیرهای روان‌شناختی مرتبط با استرس ادراک شده می‌توان به مکانیسم های دفاعی^۵ اشاره کرد. مکانیسم‌های دفاعی فرایندهایی هستند که از افراد در برابر آگاهی از خطرهای درونی و بیرونی حمایت می‌کنند و برای کاهش ناهماهنگی شناختی و به حداقل رساندن تغییرات ناگهانی در واقعیت درونی و بیرونی از طریق تاثیرگذاری بر چگونگی ادراک حوادث تهدید کننده وارد عمل می‌شوند (حشمتی، میرزا محمدی، صبجی، افشاری و همکاران، ۲۰۱۸). اندروز، ساینف و بوند^۶ (۱۹۹۳) براساس طبقه‌بندی سلسله مراتبی ویلانت از مکانیسم های دفاعی، ۲۰ مکانیسم دفاعی را به سه سبک رشدیافته، رشدنیافته و

1. Wu, McGoogan
2. Ferruta, A.
3. Perceived Stress
4. Morvar
5. Defense mechanisms
6. Andrews G, Singh M, Bond

روان آزرده تقسیم کردند. سبک دفاعی رشدیافته شیوه‌های مواجهه انطباقی، بهنجار و کارآمد محسوب می‌شوند، در حالی که سبک‌های دفاعی نورتیک و نارشدیافته، شیوه‌های مواجهه غیر انطباقی و ناکارآمد هستند. علاوه بر این، همه آدما در طول زمان به شکلی ثابت از دفاع استفاده می‌کنند، هرچند، با تحول، ممکن است استفاده از سبک‌های نارشدیافته به روان آزرده و رشدیافته تغییر کنند، سبک دفاعی رشدیافته سلامت جسمانی و روانی بهتر را در گذر زمان پیش‌بینی می‌کند.

یکی دیگر از عوامل روان‌شناختی مرتبط با استرس ادراک شده، سبک‌های دلبستگی^۱ می‌باشد. الگوی دلبستگی که اولین بار توسط بالبی در زمینه رشد کودکان به کار رفت و توسط اینزورث^۲ قابل بهره‌برداری شد توسط هازن و شیور^۳ در سال ۱۹۸۷ در سه گروه دلبستگی ایمن^۴، دوسوگرا^۵، و اجتنابی^۶ و برای روابط دلبستگی بزرگسالان دنبال شد (به نقل از دیتاماسو، برانن- مک نولتی، راس و برگس^۷، ۲۰۰۳). فرد دارای سبک دلبستگی ایمن گرایش دارد که دیگران را به عنوان افراد قابل اتکا و خودش را به عنوان کسی که ارزش دوست داشتن و مراقبت دارد، ببیند. افراد دارای دلبستگی اجتنابی آسیب‌پذیری را انکار می‌کنند و ادعا می‌کنند که نیاز به روابط نزدیک ندارند (فلوارسنی و اوتربرینگ^۸، ۲۰۲۱). این افراد از صمیمیت بیمناک هستند و اعتماد به دیگران را مشکل می‌یابند. افراد دارای دلبستگی دوسوگرا گرایش دارند که الگوی ضعیفی از خودشان در روابط داشته باشند. این افراد نگرانند که دوست داشته نشوند و یا ترک شوند و در جستجوی اطمینان آفرینی مجدد و تجربه‌های عاطفی منفی هستند (کوک، راسین، پلاموندن، تو^۹ و همکاران، ۲۰۱۹). کوباک و بوسمنز^{۱۰} (۲۰۱۹) نشان دادند که سبک‌های دلبستگی نایمن با آسیب‌شناسی‌های روانی مرتبط است.

بایراک و همکاران (۲۰۱۸) نشان دادند که سبک دلبستگی دوسوگرا عامل مهمی برای توضیح استرس ادراک شده و متغیرهای مربوط به استرس است. با ایجاد پاندمی (کووید-۱۹)، جامعه بشری علاوه بر عوارض جسمی این بیماری، با عوارض روانی گسترده این بیماری روبرو شده است. با توجه به تعداد مبتلایان به این ویروس که به سرعت در حال افزایش است، اضطراب و نگرانی عمومی در بسیاری از مناطق افزایش یافته است. بنابراین بررسی عوامل مرتبط با استرس ادراک شده در بیماران مبتلا به

-
1. Attachment style
  2. Ainsworth
  3. Hazan & Shaver
  4. Secure
  5. Ambivalent
  6. LAvoidant
  7. Ditoamaso, Brannen- MC Nulty, Rass, & Burgess
  8. Folwarczny, M., & Otterbring, T.
  9. Cooke, J. E., Racine, N., Plamondon, A., Tough, S.
  10. Kobak and Bosmans

۷۲..... نقش میانجی گری مکانیسم های دفاعی در پیش بینی استرس ادراک شده براساس ...

کرونا ضروری به نظر می رسد تا بتوان با شناسایی این عوامل از شدت استرس افراد کاست. با توجه به نتایج به دست آمده یکی از عوامل موثر تاثیرگذار در دریافت استرس، سبک دلبستگی است که در افراد شکل گرفته است. در میان افراد مبتلا به کرونا سبک های دلبستگی از عوامل مهم مرتبط با تجربه تنش است. دلبستگی نقش بسزایی در سازگاری بیشتر با بیماری دارد، اما جای این پرسش باقی است که دلبستگی تاثیر خود را چگونه بر دریافت استرس اعمال می کند؟ به نظر می رسد که بتوان مکانیسم های دفاعی را به لحاظ همبستگی بالا با سبک های دلبستگی و به لحاظ تاثیرگذاری بر میزان استرس ادراک شده به عنوان یک متغیر میانجی در رابطه بین سبک های دلبستگی و دریافت استرس پیشنهاد کرد. بنابراین پژوهش حاضر به بررسی رابطه سبک دلبستگی با استرس ادراک شده با میانجی گری مکانیسم های دفاعی بیماران مبتلا به کووید -۱۹ می پردازد.

روش

پژوهش حاضر از نظر روش اجرا پژوهشی همبستگی (از نوع معادلات ساختاری) است. جامعه پژوهش شامل کلیه افراد شهر تهران که در آبان سال ۱۳۹۹ به کووید ۱۹ مبتلا شدند، بود. حجم نمونه پژوهش حاضر ۳۰۰ نفر در نظر گرفته شد که به روش نمونه گیری در دسترس (نوع داوطلبانه) انجام شد. با توجه به اینکه در پژوهش های معادلات ساختاری به زعم بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه لازم ۲۰۰ نفر می باشد (هو، ۲۰۰۸)، با در نظر گرفتن احتیاط لازم این حجم نمونه انتخاب شد. معیارهای ورود به پژوهش شامل داوطلب شرکت در پژوهش؛ پاسخگوئی کامل به پرسشنامه های پژوهش و معیار خروج عدم پاسخگویی مناسب است. با توجه به شیوع ویروس کرونا و طرح فاصله گذاری اجتماعی پرسشنامه ها به شیوه آنلاین در سایت اول فرم طراحی شد و در شبکه های مجازی گروه ها و کانال های تلگرام و واتساپ مرتبط با شهر تهران پخش شد. در این پژوهش ۳۰۰ بیمار مبتلا به کرونا شرکت داشتند که ۷۱/۳ درصد زن و ۲۸/۷ درصد مرد و ۲۹ درصد مجرد و ۷۱ درصد متأهل بودند. همچنین ۶۹/۷ درصد از شرکت کنندگان شاغل و ۳۰/۳ درصد نیز بیکار بودند.

جهت رعایت ملاحظات اخلاقی پژوهش، ضمن بیان هدف کلی پژوهش از نظر محرمانه ماندن اطلاعات به شرکت کنندگان اطمینان داده شد. برای سنجش از ابزارهای زیر استفاده شد.

1. HOE

پرسشنامه استرس ادراک شده^۱: مقیاس استرس ادراک شده توسط کوهن، کامارک و مرمل استین^۲ (۱۹۸۳) تهیه شده و دارای سه نسخه ۴، ۱۰ و ۱۴ گویه است. مقیاسی که در این پژوهش استفاده شده ۱۴ گویه دارد که با مقیاس چهار درجه ای لیکرت هرگز = ۰ تا خیلی زیاد = ۴ نمره گذاری می شود و دامنه نمرات از ۰ تا ۵۶ است. کوهن و همکاران (۱۹۸۳) پایایی آزمون - بازآزمون را معادل ۰/۸۵ محاسبه کرده و ضریب آلفای کرونباخ برای این مقیاس ۰/۸۵ به دست آمد. در جامعه ایرانی در پژوهش بهروزی، شهنی بیلاق و پورسید (۱۳۹۱) محاسبه پایایی این پرسشنامه از ضرایب آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده شد که به ترتیب مقادیر ۰/۷۳ و ۰/۷۴ به دست آمد. ضرایب روایی سازه این پرسشنامه با استفاده از محاسبه همبستگی ساده با یک سؤال ملاک محقق ساخته ۰/۶۳ محاسبه شد که در سطح ۰/۰۵ معنی دار است. در پژوهش حاضر میزان همسانی درونی براساس آلفای کرونباخ ۰/۸۶ بدست آمد.

پرسشنامه سبک های دلبستگی بزرگسال^۳: این پرسشنامه در سال ۱۹۹۰ توسط کولینز و ریدر^۴ تهیه گردید و در سال ۱۹۹۶ توسط آنها مورد بازنگری قرار گرفت. این مقیاس دارای ۱۸ گویه است که در مقیاس لیکرت ۵ درجه لیکرت نمره گذاری می شود. این پرسش نامه دارای سه زیرمقیاس اضطراب^۵ نزدیک بودن^۶ و وابستگی^۷ است. زیرمقیاس اضطراب با دلبستگی اضطرابی / دوسوگرا، نزدیک بودن با دلبستگی ایمن و وابستگی با دلبستگی اجتنابی مطابقت دارد (فینی و نولر^۸، ۱۹۹۰). کولینز و رید (۱۹۹۰) آلفای کرونباخ مقیاس نزدیک بودن، وابستگی و اضطراب را به ترتیب ۰/۶۹، ۰/۷۵ و ۰/۷۲ گزارش کردند. در پژوهش پاکدامن (۲۰۰۶) میزان اعتبار آزمون با استفاده از آزمون مجدد با فاصله یک ماه برای زیر مقیاس نزدیک بودن، وابستگی و اضطراب به ترتیب ۰/۷۲، ۰/۵۶ و ۰/۳۷ بود که در سطح ۰/۹۵ درصد قابل اعتماد بود. همچنین در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ برای زیر مقیاس ها به ترتیب ۰/۶۵، ۰/۷۳ و ۰/۷۴ بدست آمد.

پرسشنامه سبک های دفاعی^۹ (DSQ-40): پرسشنامه سبک های دفاعی اندروز و همکاران (۱۹۹۳) که ۴۰ گویه دارد که در مقیاس ۹ درجه ای لیکرت (از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) ۲۰ مکانیسم دفاعی را بر حسب سه ساز و کار دفاعی روان آزوده،

1. Perceived stress scale
2. Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R.
3. Revised Adult Attachment Scale
4. Collins & Rider
5. Anxiety
6. Contiguity
7. Dependence
8. Feeney, J., & Noller, P.
9. Defense style questionnaire

۷۴..... نقش میانجی گری مکانیسم های دفاعی در پیش بینی استرس ادراک شده براساس ...
 رشدیافته و رشد نیافته می‌سنجد. سوال‌های ۲، ۳، ۵، ۷، ۲۱، ۲۴، ۲۹ و ۳۵ سبک دفاعی رشدیافته، سوال‌های ۱، ۶، ۱۱، ۱۷، ۲۸، ۳۳، ۳۴ و ۴۰ ساز و کار دفاعی روان آزرده و بقیه سوال‌ها سازوکار دفاعی رشد نیافته را تعیین می‌کند، در هر سازوکاری که فرد نمره بیشتری کسب کند به این معنی است که از آن سازوکار استفاده می‌کند. در مطالعه تپ، کاتل، کریستمس و استراتون^۱ (۲۰۱۷) ضریب آلفای کرونباخ برای مکانیسم های دفاعی رشدنیافته، رشدیافته و روان آزرده به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۶۵ و ۰/۶۲ به دست آمد. در مطالعه بشارت، شریفی و ایروانی (۲۰۰۱) ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب برابر ۰/۷۵، ۰/۷۳ و ۰/۷۴ و ضریب همبستگی باز آزمایی را با فاصله ۴ هفته ۰/۸۲ گزارش کرده اند. در ضمن در پژوهش حاضر میزان همسانی درونی پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ در هر یک از زیر مقیاس های رشدیافته، رشد نیافته و روان آزرده به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۷۱، ۰/۷۲ بدست آمد.

یافته‌ها

در این بخش به تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده پرداخته شد. در ابتدا در زیر میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۲: میانگین، انحراف معیار و ضریب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱. استرس ادراک شده	۱						
۲. سبک دلبستگی ایمن	۰/۰۸	۱					
۳. سبک دلبستگی اجتنابی	**۰/۱۸	۰/۰۸	۱				
۴. سبک دلبستگی دوسوگرا	**۰/۱۶	**۰/۲۳	**۰/۱۵	۱			
۵. سبک دفاعی رشدیافته	-۰/۰۴	۰/۰۵	۰/۰۱	**۰/۴۹	۱		
۶. سبک دفاعی رشد نیافته	**۰/۱۳	**۰/۲۷	۰/۰۳	**۰/۳۲	۰/۰۱	۱	
۷. سبک دفاعی روان آزرده	۰/۰۴	**۰/۲۵	**۰/۱۱	**۰/۱۷	**۰/۴۹	**۰/۲۷	۱
میانگین	۲۷/۶۴	۱۶/۴۸	۱۵/۵۹	۱۵/۶۶	۴۴/۶۴	۱۰۹/۶۵	۲۴/۷۳
انحراف معیار	۴/۰۹	۳/۸۵	۲/۸۹	۵/۸۳	۹/۱۴	۴۱/۹۸	۹/۴۴

** p < ۰/۰۱، * p < ۰/۰۵

قبل از آزمون مدل ابتدا مفروضه‌های نرمال بودن، هم خطی بودن متغیرها و استقلال خطاها مورد بررسی قرار گرفت. برای پیش فرض نرمال بودن داده‌ها از آزمون کالموگروف اسمیرنف استفاده شد. آزمون کالموگروف در همه متغیرها از لحاظ آماری معنادار نبود و فرض نرمال بودن داده‌ها مورد تایید قرار گرفت ($P > 0/05$). جهت بررسی پدیده همخطی شاخص تحمل و عامل تورم واریانس بررسی شد که شاخص تحمل^۱ بیشتر از ۰/۱ و عامل تورم واریانس (VIF) کمتر از ۱۰ بود. بنابراین پدیده همخطی بودن در متغیرهای پژوهش رخ نداده است؛ نتایج در جدول زیر ارائه شده است. بر این اساس می توان نسبت به مفروضه عدم همخطی نیز اطمینان حاصل کرد، همچنین مقدار دوربین واتسون ۲/۴۵ است که کمتر از ۴ می باشد. بنابراین می توان نتیجه گرفت که شرایط آزمون رعایت شده است. با توجه به شکل ۱، مسیر مستقیم از سبک دلبستگی ایمن به سبک دفاعی رشد نیافته سبک دلبستگی دو سوگرا به سبک دفاعی رشد نیافته ۰/۳۱ و سبک دلبستگی اجتنابی به سبک دفاعی رشد نیافته ۰/۴۸- است. همچنین سبک دفاعی رشد نیافته به استرس ادراک شده ۰/۱۴ است اما دو سبک دفاعی دیگر به استرس ادراک شده ضریب کوچکی دارند که معنادار نیست.

در جدول ۳ شاخص‌های نیکویی برازش الگوی پیشنهادی ارائه شده است. یافته‌ها نشان می دهد که حاصل مجذور کای بر درجه آزادی کمتر از ۵ است و مقادیر زیر ۵ معمولاً بیانگر برازش خوب مدل است. GFI شاخصی است جایگزین کای اسکوئر که به حجم نمونه بستگی ندارد. پژوهشگران برای آن مقادیر بالای ۰/۹ را پیشنهاد داده اند (بتنلر^۲، ۱۹۹۰). برای برازش مطلوب

1. Tolerance
2. Bentler

۷۶..... نقش میانجی‌گری مکانیسم‌های دفاعی در پیش‌بینی استرس ادراک شده براساس ...

مدل ارزش RMSEA باید کوچکتر از ۰/۱ و بهتر است کوچکتر از ۰/۰۸ باشد (کلاین، ۲۰۱۱). برای شاخص‌های NFI، CFI مقادیر بالای ۰/۹ نشان دهنده پذیرش مدل و مقادیر بالای ۰/۹۵ نشان از برازش خوب مدل دارد (کلاین، ۲۰۱۱). بنابراین مدل مورد نظر برازش مناسبی دارد.

جدول ۳: شاخص‌های نیکویی برازش

CFI	NFI	AGFI	GFI	RMSEA	χ^2/df	df	χ^2
۰/۹۲	۰/۹۰	۰/۹۲	۰/۹۷	۰/۰۶	۲/۱۵	۱۸	۳۸/۸۳

همانطور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود ضریب مسیر از سبک دلبستگی ایمن به مکانیسم دفاعی رشد نیافته و روان آزوده، منفی و معنادار است و ضریب مسیر از مکانیسم دفاعی رشد نیافته به استرس ادراک شده منفی و معنادار است. همانطور که در شکل ۴ می‌بینیم، بعضی مسیرها بسیار ضعیف است و فقط مسیر از سبک دلبستگی ایمن به مکانیسم دفاعی رشد نیافته (۰/۲۳-) و مسیر مکانیسم دفاعی رشد نیافته به استرس ادراک شده (۰/۱۴) معنادار است، یعنی سبک دلبستگی ایمن به صورت غیرمستقیم از طریق مکانیسم دفاعی رشد نیافته می‌تواند استرس ادراک شده را پیش‌بینی کند.

جدول ۴: ضرایب رگرسیون مدل مسیر و معنی‌داری آن‌ها

t	خطا	بتا	مسیر
۰/۵۳	۰/۰۹	۰/۰۶	سبک دفاعی رشد نیافته
* -۲/۸۰	۰/۱۰	-۰/۲۳	سبک دفاعی رشد نیافته
* -۲/۷۱	۰/۰۶	-۰/۲۱	سبک دفاعی روان آزوده
۰/۳۶	۰/۰۵	۰/۰۲	سبک دفاعی رشد نیافته
۰/۳۸	۰/۰۷	۰/۰۳	سبک دفاعی رشد نیافته
-۱/۶۰	۰/۰۷	۰/۱۰	سبک دفاعی روان آزوده
* ۴/۷۳	۰/۱۹	-۰/۳۲	سبک دفاعی رشد نیافته
۰/۸۶	۰/۰۵	۰/۰۹	سبک دفاعی رشد نیافته
* ۲/۶۵	۰/۰۶	۰/۱۸	سبک دفاعی روان آزوده
-۰/۹۳	۰/۰۲	-۰/۰۴	استرس ادراک شده
* ۲/۱۷	۰/۰۱	۰/۱۴	استرس ادراک شده
۰/۵۱	۰/۰۳	۰/۰۶	استرس ادراک شده
-۱/۶۲	۰/۰۵	-۰/۱۰	استرس ادراک شده
* ۲/۲۴	۰/۰۷	۰/۱۵	استرس ادراک شده
* ۲/۵۷	۰/۰۴	۰/۱۶	استرس ادراک شده

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی‌گری مکانیسم‌های دفاعی در پیش‌بینی استرس ادراک شده براساس سبک‌های دلبستگی بیماران مبتلا به کووید-۱۹ بود. نتایج نشان داد که مدل مورد نظر برازش مناسبی داشت و سبک دلبستگی ایمن به صورت غیرمستقیم از طریق میانجی‌گیری مکانیسم‌های دفاعی رشدنیافته توانست استرس ادراک شده را پیش‌بینی کند. همچنین مسیر مستقیم سبک‌های دلبستگی بر استرس ادراک شده نشان داد که سبک‌های اجتنابی و دوسوگرا به صورت مستقیم و مثبت قادر به پیش‌بینی استرس ادراک شده بودند.

در زمینه نقش میانجی سبک‌های دفاعی در ارتباط بین سبک‌های دلبستگی و استرس ادراک شده پژوهشی صورت نگرفته است؛ اما یافته‌ها با نتایج کوباک و بوسمنز (۲۰۱۹) همسو بود. نظریه دلبستگی به چند دلیل از قدرتمندترین نظریه‌ها برای بررسی و تبیین مفاهیم مربوط به مقابله با استرس است. نخست اینکه نظریه دلبستگی می‌تواند مقدار آسیب‌پذیری و سازش یافتگی فرد نسبت به رویدادهای زندگی را پیش‌بینی کند. دوم اینکه به عقیده بالبی نظام رفتاری دلبستگی به هنگام استرس و بیماری فعال می‌شود و می‌تواند به عنوان یک نظام انگیزشی، مشارکت فعال داشته باشد (حشمتی و همکاران، ۲۰۱۹).

با توجه به اینکه سبک‌های دلبستگی ناایمن فرصت‌های تحولی بالقوه برای کسب و فراگیری مهارت‌های تنظیم عواطف در چهارچوب روابط والد - کودک را سلب می‌کنند و توانایی فرد برای مواجهه موثر با موقعیت‌های استرس‌زا را تضعیف می‌نمایند، لذا زمینه برای بکارگیری مکانیسم‌های دفاعی رشد نیافته فراهم می‌شود که این مکانیزم‌های دفاعی نیز به تدریج در پیوند با سبک دلبستگی شخص و استفاده مکرر تقویت می‌شوند. ویژگی سبک‌های دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا، اضطراب و نگرانی فزاینده‌ای را بر فرد تحمیل می‌کند و او را به استفاده از مکانیسم‌های دفاعی ناکارآمد وادار می‌سازد. از این رو، طبیعی به نظر می‌رسد که این افراد در مواجهه با بیماری کووید ۱۹ نیز استرس فزاینده‌ای را تجربه کنند.

همانطور که نتایج نشان داد فقط مکانیسم‌های دفاعی رشدنیافته قادر به پیش‌بینی استرس ادراک شده بود، در تبیین این یافته می‌توان افزود مکانیسم‌های دفاعی ابزاری در دست ایگو می‌باشند. در شرایط بیماری به دلیل مواجه شدن با تروما و واپسروی، ایگو به شدت ضعیف شده و ابزارهای خود را از دست می‌دهد، همین‌طور در مواجهه با بیماری سطح لیبیدوی در دسترس ایگو به شدت کاهش پیدا می‌کند به این دلیل مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته که جزئی از ابزارهای یک ایگوی قوی می‌باشند، در

۷۸..... نقش میانجی‌گری مکانیسم‌های دفاعی در پیش‌بینی استرس ادراک شده براساس ...

شرایطی که ایگو به شدت ضعیف شده کارایی لازم را ندارند، هر قدر سطح واپسروی شدیدتر باشد استفاده ایگو از مکانیسم‌های رشد نیافته و بدوی‌تری چون بدنی‌سازی و تکانشگری که حالات بازتابی دارند شدت می‌گیرد. همین‌طور این پدیده یکی از دلایل ظهور بیماری‌های روانی همزمان (مانند بیماری‌های سایکوسوماتیک و افسردگی‌های شدید) در شرایط آسیب‌زا است.

در تبیین رابطه غیر مستقیم سبک دلبستگی ایمن با استرس ادراک شده از طریق میانجی‌گری مکانیسم‌های دفاعی رشد نیافته می‌توان افزود که دلبستگی ایمن حاصل رابطه کودک با مراقبی است که میزان ارضا و رضایتی که می‌دهد، بیشتر از میزان ناکامی و خشم است. دلبستگی ایمن از شرایطی قابل پیش‌بینی و مراقب در دسترس برای کودک ناشی می‌شود. از رابطه با مراقبی ایجاد می‌شود که میزان ناکامی و خشمی که به کودک می‌دهند، از میزان ارضا و دوست داشتن کمتر است، ولی در بیماری کرونا ما با یک شرایط غیرقابل پیش‌بینی مواجه هستیم. شرایطی که مراقب‌های مهمی چون والدین و اعضای خانواده نه تنها در دسترس نبودند، بلکه جانشین‌های آنها مانند مسئولین هم شرایط ایمنی و امیدوار کننده‌ای را فراهم نمی‌کردند. در شرایطی که سیل درد، غم، ناامیدی و مرگ از واقعیت بیرون بر صورت دستگاه روان‌سیلی می‌زند هیچ کدام از پیش شرط‌های ظهور و بروز دلبستگی ایمنی وجود ندارد.

در تبیین رابطه سبک‌های دلبستگی نایمن با استرس ادراک شده می‌توان افزود که بیمار مبتلا به کووید ۱۹ که سبک دلبستگی نایمن (اجتنابی یا دوسوگرا) داشته باشد، به دلیل فقدان اعتماد به خود و کاهش قدرت مواجهه با موقعیت‌های تنیدگی‌زا، دچار استیصال و درماندگی روان‌شناختی می‌گردد و این استیصال به نوبه خود بر حسب تجربه‌های نامطلوب، منجر به تمسک وی به مکانیسم‌های دفاعی رشد نیافته و روان‌آزرده می‌شود که به استرس و اضطراب شخص دامن می‌زند.

این پژوهش با محدودیت‌هایی همراه بود که در تعمیم نتایج آن باید جانب احتیاط رعایت گردد. از آنجا که در زمان اجرای این پژوهش امکان نمونه‌گیری حضوری وجود نداشت، نمونه پژوهش به صورت روش نمونه‌گیری در دسترس (نوع داوطلبانه) و از طریق فضای مجازی بود که این محدودیت، افرادی که مهارت استفاده از فضای مجازی را نداشتند در نمونه مورد بررسی سهم کافی نداشتند. اجرای این پژوهش در شهر تهران بود که در تعمیم نتایج آن در شهرها و مناطق دیگر با احتیاط باید عمل شود. با توجه به این که مدل پیشنهادی پژوهش روی جمعیت بیماران مبتلا به کووید ۱۹ انجام گرفت، لذا تعمیم نتایج به سایر بیماری‌های پزشکی و یا اختلالات دیگر به سادگی میسر نیست و نیاز به تحقیقات بیشتر دارد. با توجه به نقش مهمی که استرس

در بیماری کووید ۱۹ دارد، پیشنهاد می‌گردد که مشاورین و درمانگران ارائه دهنده خدمات سلامت روانی با در نظر گرفتن نقش سبک‌های دلبستگی و مکانیسم‌های دفاعی مداخله‌های درمانی را انجام دهند. همچنین به منظور شناخت بهتر رابطه سبک‌های دفاعی و مکانیسم‌های دفاعی با استرس ادراک شده، پیشنهاد می‌گردد این سه متغیر در نمونه‌های بالینی شامل نمونه‌های دچار اختلال‌های روان‌شناختی مثل اختلالات شخصیت، اضطرابی، وسواس و ... نیز بررسی گردد.

تشکر و قدردانی

از تمامی بیمارانی که در اجرای این مطالعه با ما همکاری کردند، کمال تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- پاکدامن، شهلا. (۱۳۸۵). بررسی ارتباط بین دلبستگی و جامعه طلبی در نوجوانان. پایان نامه دکتری روانشناسی، دانشگاه تهران، تهران.
- بشارت، محمدعلی؛ شریفی، ماندانا؛ ایروانی، محمود. (۱۳۸۰). بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی و مکانیسم‌های دفاعی. *مجله روانشناسی*، ۱۹(۳)، ۲۷۷-۲۸۹.
- بهروزی، ناصر؛ شهنی بیلاق، منیجه؛ پورسید، سید مهدی. (۱۳۹۱). رابطه کمال‌گرایی، استرس ادراک شده و حمایت اجتماعی با فرسودگی تحصیلی. *مجله راهبرد فرهنگ*، ۲۰(۲)، ۸۳-۱۲۰.
- حشمتی، رسول؛ میرزا محمدی، سمانه؛ صبحی، امین؛ افشاری، فردین؛ نظری، الهام؛ و دودکانلو، حمید. (۱۳۹۷). نقش سبک دلبستگی دفاعی رشد نیافته و روان‌آزرده در پیش‌بینی درد مزمن. *فصلنامه علمی پژوهشی بیهوشی و درد*، ۸(۴)، ۷۵-۸۲.
- چین‌آوه، محبوبه؛ دغلاوی‌نژاد، رزیتا. (۱۳۹۵). تاب‌آوری به عنوان یک واسطه در ارتباط بین سبک‌های دلبستگی و دریافت استرس. *روش‌های و مدل‌های روان‌شناختی*، ۷(۲۶)، ۱۹-۳۵.
- رحمتی‌نژاد، پروین؛ یزدی، مجید؛ خسروی، زهره؛ شاهی صدرآبادی، فاطمه. (۱۳۹۹). تجربه زیسته بیماران مبتلا به کرونا ویروس: یک مطالعه پدیدارشناسی. *فصلنامه پژوهش در سلامت روان‌شناختی*، ۱۴(۱)، ۷۲-۸۹.
- علی‌پور، احمد؛ قلمی، ابوالفضل؛ علی‌پور، زهرا؛ عبدالله‌زاده، حسن. (۱۳۹۸). اعتباریابی مقدماتی مقیاس اضطراب بیماری کرونا در نمونه ایرانی. *نشریه علمی روانشناسی سلامت*، ۴(۳۲)، ۱۶۳-۱۷۵.
- فتاحی، نبی؛ کاظمی، سلطانعلی؛ بقولی، حسین؛ کوروش‌نیا، مریم. (۱۳۹۹). مقایسه اثربخشی دو درمان شناختی رفتاری کلاسیک (CBT) و کاهش استرس مبتنی بر ذهن‌آگاهی (MBSR) بر استرس ادراک شده و حساسیت اضطرابی بیماران مبتلا به دیابت نوع ۴ شهر شیراز. *مجله علوم روان‌شناختی*، ۱۹(۹۵)، ۱۴۷۸-۱۴۹۶.
- موسویان، حسین؛ وقار سیدین، ابوالفضل؛ زارعی، بهاره؛ شفیعی، فرزانه. (۱۳۹۸). ارتباط حمایت اجتماعی ادراک شده با استرس آسیب‌زای ثانویه و استرس ادراک شده در پرستاران. *فصلنامه پرستاری، مامایی و پیراپزشکی*، ۵(۲)، ۶۹-۸۰.
- Alipour, A., Ghadami, A., Alipour, Z., Abdullah Zadeh, H. (2020). Preliminary validation of the Corona Anxiety Scale in an Iranian sample. *Scientific Journal of Health Psychology*, 4(32), 163-175. (Text in Persian)
- Andrews, G., Singh, M., Bond, M. (1993). The Defense Style Questionnaire. *Journal of Nervous and Mental Disease*. 181 (4), 246-56. <https://doi.org/10.1097/00005053-199304000-00006>

- Behroozi, N., Shahni Yilagh, M., Poursaid, M. (2012). The relationship between perfectionism, perceived stress and social support with academic burnout. *Journal of Cultural Strategy*, 5 (20), 83-120. (Text in Persian)
- Besharat, M. A., Sharifi, M., Irvani, M. (2001). Investigating the relationship between attachment styles and defense mechanisms. *Journal of Psychology*, 3 (19), 277-289. (Text in Persian)
- China Awe, M., Daghilavi Nejad, R. (2016). Resilience as a mediator in the relationship between attachment styles and stress reception. *Psychological Methods and Models*, 7(26), 19-35.
- Collins, N. L., Cooper, L., Albino, A., Allard, L. (2002). Psychosocial vulnerability from adolescence to adulthood: A prospective study of attachment style differences in relationship with functioning and partnerchoice. *Journal Pers*, 7(6), 965-1007.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*. 58(4), 644-663
- Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24(4), 385-396.
- Cooke, J. E., Racine, N., Plamondon, A., Tough, S., & Madigan, S. (2019). Maternal adverse childhood experiences, attachment style, and mental health: pathways of transmission to child behavior problems. *Child Abuse & Neglect*, 93(3), 27-37. DOI: [10.1016/j.chiabu.2019.04.011](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.04.011)
- Ditommaso, E., Brannen- MC Nulty, C., Rass Burgess, M. (2003). Attachment styles social skill & long liness in young adult. *Personality and Individual Differences*, 35(2), 303-312
- Fattahi, N., Kazemi, S. A., Baquli, H., Curoshnia, M. (2020). Comparison of the effectiveness of classical cognitive-behavioral therapy (CBT) and mindfulness-based stress reduction (MBSR) on perceived stress and anxiety sensitivity in patients with type 4 diabetes in Shiraz. *Journal of Psychological Sciences*, 19 (95), 1478-1496. (Text in Persian)
- Feeney, J. A., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult Romantic Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(3), 282-292.
- Ferruta, A. (2020). Coronavirus: a Sphinx of modern times. Published online: https://www.ipa.world/IPA/en/News/corona_papers.aspx
- Folwarczny, M., & Otterbring, T. (2021). Secure and sustainable but not as prominent among the ambivalent: attachment style and proenvironmental consumption. *Personality and Individual Differences*, 183(2), 111-154.
- Gupta, A., Coolwal, G., Gehlot, S. (2014). Study of perceived stress and emotional intelligence among 1st year medical undergraduates in India. *Journal Contemp Med Edu*, 2(1), 63-67.
- Heshmati, R., Mirza Mohammadi, S., Sobhi, A., Afshari, F., Nazari, E., And Dudkanlu, H. (2018). The role of immature and psychologically disturbed defensive attachment style in predicting chronic pain. *Journal of Anesthesia and Pain*, 8 (4), 75-82
- Kobak, R., Bosmans, G. (2019). Attachment and psychopathology: a dynamic model of the insecure cycle. *Curr Opin Psychol* , 25(1), 76-80. doi: [10.1016/j.copsyc.2018.02.018](https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.02.018)
- Mousavian, H., Waqar Siddin, A., Zarei, B., Shafiee, F. (2019). The relationship between perceived social support and secondary traumatic stress and perceived stress in nurses. *Journal of Nursing, Midwifery and Paramedical*, 5 (2), 69-80. (Text in Persian)
- Pakdaman, S. (2006). *Investigating the relationship between attachment and socialism in adolescents*. PhD Thesis in Psychology, University of Tehran, Tehran. (Text in Persian)
- Rahmatinejad, P., Yazdi, M., Khosravi, Z., Shahi Sadrabadi, F. (2020). Lived experience of patients with coronavirus: a phenomenological study. *Journal of Research in Psychological Health*, 14 (1), 72-89. (Text in Persian)

- Tap, J., Cottle, L., Christmas, M., Stratton, R. (2017). A psychometric evaluation of the defence style questionnaire-40 in a UK forensic patient population. *Journal of Forensic psychiatry and psychology*, 29(2), 288-307.
- Wu, Z., McGoogan, J. M. (2020). Characteristics of and important lessons from the coronavirus disease 2019 (COVID-19) Outbreak in China. *JAMA*, 323(13), 1239-1242
- Xiang, Y.T., Yang, Y., Li, W., Zhang, L., Zhang, Q., Cheung, T., et al. (2020). Timely mental health care for the 2019 novel coronavirus outbreak is urgently needed. *The lancet Psychiatry*, 7(3), 228-229.

© 2022 Alzahra University, Tehran, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0 license) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

